

Lovforslag nr. L 88. Fremsat den 27. november 1985 af Margrete Auken (SF), Carsten Andersen (SF), Finn O. Christensen (SF), Ole Henriksen (SF), Leif Hermann (SF), Ingerlise Koefoed (SF), Rahbæk Møller (SF), Gert Petersen (SF) og Ebba Strange (SF)

Forslag

til

Lov om afvikling af klorproduktionen på Dansk Sojakagefabrik, Islands Brygge, København

§ 1. Kloralkalianlægget på Islands Brygge i København, tilhørende Dansk Sojakagefabrik ApS, må ikke anvendes til produktion af klor efter den 1. januar 1990.

Stk. 2. Salget af klor fra lagertankene på anlægget skal være afsluttet senest med udgangen af 1990.

§ 2. Miljøministeren fastsætter nærmere regler vedrørende forurening og sikkerhedsforanstaltninger på kloralkalianlægget, indtil produktionen og salget af klor på anlægget er endeligt ophørt.

Stk. 2. Afgørelser i henhold til stk. 1 kan

ikke påklages til anden administrativ myndighed.

§ 3. Medmindre højere straf er forskyldt efter den øvrige lovgivning, straffes overtrædelse af § 1 eller af regler udstedt i henhold til § 2 med bøde.

Stk. 2. Bestemmelserne i § 83, stk. 2, 4 og 5, i lov om miljøbeskyttelse, jfr. lovbekendtgørelse nr. 85 af 8. marts 1985, finder tilsvarende anvendelse.

§ 4. Loven træder i kraft ved bekendtgørelsen i Lovtidende.

Bemærkninger til lovforslaget

I. Indledning

I spørgsmålet om risikoen i forbindelse med produktion, oplagring og transport af klor på Dansk Sojakagefabriks anlæg på Islands Brygge i København, afgrænset af Axel Heidesgade, Artillerivej, Drechselsgade og Islands Brygge, står man over for nogle helt specielle og også ganske komplicerede forhold. Endvidere gør der sig det gældende, at det har været temmelig uklart, hvem der kunne træffe beslutninger, og hvem der havde ansvaret for disse beslutninger.

Disse forhold har afspejlet sig i miljømyndighedernes usikre og langvarige behandling af det klare sikkerhedsproblem, som kloranlægget udgør for tusinder af københavnere. Der er formentlig ikke mange andre sager, som i så lang tid har vandret frem og tilbage i klagesystemet på miljøbeskyttelsesområdet. Kravet om flytning af kloranlægget væk fra det tætbebyggede område på Islands Brygge går således langt tilbage og blev med særlig stor vægt fremført i en 100 sider lang klage fra beboere i området i januar 1979.

Efter nogle delafgørelser vedrørende forureningsforholdene afviste Københavns kommune i sommeren 1982 klagens hovedkrav om, at »klorproduktionen og klorlagrene må overflyttes til et mindre tætbebygget område«. Miljøstyrelsen erklærede sig den 22. november 1982 enig i, at »sagen har været behandlet så indgående, at sagens parter med rette kan forvente en afgørelse«, men først efter en afgørelse i miljøankenævnet den 26. april 1983 har styrelsen realitetsbehandlet sagen, og først den 22. april 1985 – mere end 6 år efter klagens fremkomst – traf miljøstyrelsen afgørelse i sagen. Sagen er herefter på ny havnet i miljøankenævnet.

Problemet har altså hverken formelt eller reelt fundet sin løsning, men er blot til stadighed blevet taget op til ny vurdering og overvejelse i de forskellige klageinstanser. Det administrative ankesystem har med andre ord vist sig ude af stand til at skabe en tilfredsstillende løsning på den særlige og uacceptable fare, som et stort område i København rundt om Dansk Sojakagefabrik er udsat for. Det

er en urimelig situation, at klagemyndighederne ikke hurtigere har set sig i stand til at bedømme og forholde sig til ulykkesrisikoen ved så farlige aktiviteter, selv om problemerne har været fuldt oplyst siden 1980. For øjeblikket behandles klagesagen stadig af miljøankenævnet, og at domme efter ankenævnets udtalelser har en afgørelse derfra lange udsigter.

Særlig risikobetonet virksomhed skal væk fra byområder.

II. Forslagets baggrund

Baggrunden for nærværende lovforslag er en opfattelse af, at klorproduktionsanlæg og andre industrielle aktiviteter, der kan medføre større uheld, og som dermed udgør en overhængende fare for mennesker og miljø, ikke bør være placeret i bymæssige bebyggelser.

Dette understreges af de omfattende undersøgelser og vurderinger, der er foretaget af Dansk Sojakagefabriks kloranlæg igennem de seneste år, først og fremmest gennem forsøgsanlæg Risøs risikoanalyse fra april 1980, Københavns kommunes miljøkontrols redegørelse om risiko fra oktober 1980 og miljøstyrelsens redegørelse om kloranlægget fra april 1985.

Af disse redegørelser fremgår det, at sandsynligheden for en alvorlig ulykke på kloranlægget må antages at være meget lille, men at de mulige skadevirkninger til gengæld er meget store, ja nærmest uoverskuelige. Samtidig synes det at være yderst begrænset, hvad der yderligere kan gøres for at reducere omfanget af konsekvenserne af et eventuelt større uheld på kloranlægget.

I Risøs og miljøkontrollens redegørelser tager man ikke direkte stilling til, om kloranlæggets placering er forsvarlig, men man vurderer sandsynligheden for brud o.lign. på anlægget, og hvad der kan ske ved et større udslip af klor til omgivelserne. På baggrund af beregningerne anfører Københavns kommunes miljøkontrol bl.a. følgende om konsekvenserne af et stort udslip fra en klorlager-tank:

»Et pludseligt udslip på 20 eller 27 tons klor vil være en alvorlig ulykke. Klorskyen vil i løbet af få minutter brede sig over et areal med nogle hundrede meter i diameter, inden for hvilket der er dødelige klorkoncentrationer. Klorskyen som helhed vil føres med vinden under stadig fortynding, men kan især ved lave vindhastigheder godt udbrede sig et stykke imod vindretningen. Klorskyen bstryger herved en flere hundrede meter bred bane i vindretningen. Det skønnes, at klorskyen alt efter vejrforholdene skal bevæge sig fra adskillige hundrede meter til nogle kilometer, før den er fortyndet så meget, at udendørs personer ikke udsættes for dødelige doser. Det er miljøkontrollens opfattelse, at en sådan klorsky i hvert fald ikke kan medføre dødelige doser på afstande ud over 10 kilometer.«

Alene inden for en radius af 1 km fra kloranlægget bor der godt 8.000 personer! Med hensyn til risiko for omgivelserne er anlægget simpelt hen landets dårligst placerede virksomhed.

Miljøkontrollens beregninger af de alvorlige konsekvenser af et stort klorudslip er ikke blevet rokket af senere undersøgelser, der faktisk ikke har føjet noget afgørende nyt til vurderingerne fra 1980.

De mange og grundige undersøgelser i sagen synes altså entydigt at pege på, at kloranlægget er en alt for farlig virksomhed at have liggende i et så tæt befolket område.

Folketinget bør ikke acceptere en så klart dokumenteret ulykkesrisiko, men må i stedet søge at eliminere den. Det er åbenbart, at dette kun kan ske ved at forbyde den pågældende klorproduktion i Københavns centrum og ved at gennemføre de nødvendige sikkerhedsforanstaltninger på anlægget, indtil produktionen, salget og oplagringen af klor er endeligt ophørt.

III. Ulykkesrisikoen på Dansk Sojakagefabriks kloranlæg

Som det fremgår af ovenstående, må konsekvenserne af et eventuelt stort udslip af klor fra en lagertank vurderes som så katastrofale, at de i sig selv er uacceptable i et byområde, også selv om man tager den begrænsede sandsynlighed for, at konsekvenserne opstår, i betragtning.

Når det gælder andre typer af farlige udslip fra kloranlægget, er ikke blot konsekvenserne, men også sandsynligheden for, at uheldene sker, betragtelige. Det gælder f.eks. klorudslip fra produktionsanlægget (cellehallen), tappeanlæggene og rørsystemet m.v.

I årenes løb er der indtruffet en række uheld, som ifølge virksomheden var uforudsigelige og utænkelige, f.eks. udslippet af 150 kg klor i efteråret 1978, hvor 14 personer måtte hospitalsindlægges til observation for klorforgiftning, og den store eksplosion i benzinekstraktionsanlægget i sommeren 1980, som kun ved et lykketræf undgik at koste menneskeliv, og som meget vel kunne have beskadiget kloranlægget. Dertil kommer en lang række mindre uheld og brande m.v., som til stadighed har mindet beboerne, haveforeningsfolk, børneinstitutioner og virksomheder i området om, hvad det er for et farligt anlæg, man er nabo til.

For så vidt angår risikoen ved sådanne »mindre« klorudslip skal blot henvises til den i pressen omtalte diskussion mellem Københavns kommunes miljøkontrol og miljøstyrelsen vedrørende konsekvenserne af et eventuelt rørbrud på en ledning med flydende klor. Miljøkontrollen påpegede her en grundlæggende fejl i det materiale, der ligger til grund for miljøstyrelsens afgørelse af 22. april 1985, og fastslog, at en klorkoncentration på 100 ppm i området Sturlasgade/Kigkurren ville være dødelig allerede ved 10 minutters ophold. Miljøministeren erklærede sig i sit svar af 16. juli 1985 på spørgsmål nr. S 1394, se Folketingstidende 1984-85, forhandlingerne sp. 11686, enig i denne beregning af kloreens påvirkningstid:

»Miljøstyrelsen har i sin redegørelse om Dansk Sojakagefabrik, side 47, fejlagtigt anført den dødelige koncentrationsgrænse, der gælder for 100 mg/m³, i stedet for den koncentrationsgrænse, der gælder for 100 ppm. Fejlen har betydning for en vurdering af følgerne af et rørbrud på Dansk Sojakagefabrik, idet påvirkningstiden, før en koncentration bliver dødelig, forrykkes fra 1-2 timers eksponering til ca. 10 minutters eksponering.«

Hertil skal føjes, at den beregnede klorkoncentration på 100 ppm er ved standardvejrforhold. Under andre vejrforhold kan der opstå højere koncentrationer i boligområderne. Københavns kommunes miljøkontrol har anslået 300 ppm, og en sådan klorkoncentration kan være dødelig ved nogle få minutters ophold.

De højeste klorkoncentrationer i tilfælde af rørbrud o.lign. på Dansk Sojakagefabrik vil imidlertid ikke forekomme i beboelses- og erhvervsområderne på Islands Brygge, men ved nogle nærmere liggende børneinstitutioner, som er placeret kun ca. 250 m fra anlægget. Her kan klorpåvirkningen være dødelig ikke blot efter få minutter, men efter få åndedrag.

Generelt gælder, at en forøgelse af klorconcentrationen forøger den skadelige virkning på mennesker mere end en forøgelse af påvirkningstiden.

IV. Miljø og økonomi

I miljøbeskyttelseslovens formålsparagraf er det i § 1, stk. 3, bl.a. anført:

»Ved bedømmelse af omfanget og arten af foranstaltningerne til forebyggelse og imødegåelse af forurening skal der på den ene side lægges vægt på de ydre omgivers beskaffenhed og forurenin- gens virkninger på disse og på den anden side den samfundsmæssige nytte af den virksomhed, der er nævnt i § 2, og omkostningerne ved beskyttelsesforanstaltninger.«

Miljømyndighederne har indtil nu benyttet denne bestemmelse som begrundelse for at undlade at gribe ind over for en notorisk farlig situation på Islands Brygge, og man kan næppe sætte sin lid til, at miljøankenævnet vil ændre denne praksis. Forslagsstillerne finder det ikke tilfredsstillende, at miljømyndighederne lader stå til over for den konstaterede risiko ved blot at henvise til § 1, stk. 3, i lov om miljøbeskyttelse, og finder det derfor nødvendigt med en særlig lovgivning vedrørende klorproduktionen på Islands Brygge i København.

Det er forslagsstillerens opfattelse, at en afvejning mellem miljø og økonomi i sagen om kloranlægget på Islands Brygge burde føre til den konklusion, at miljøet vejer tungest. En forebyggelse af forureninger og ulykker vedrørende kloranlægget er så afgørende, at et forbud imod anlæggets fortsatte drift i området er den eneste rimelige for-

anstaltning.

På kloranlægget er der 50-100 arbejdspladser, og der er 350 på den øvrige del af virksomheden (oliemøllen m.v.).

De politiske overvejelser vedrørende forurenings- og risikospørgsmålet må i sagen om Dansk Sojakagefabriks kloranlæg have forrang frem for de beskæftigelsesmæssige og rent økonomiske betragtninger. I denne forbindelse henvises til miljøministerens bemærkninger under 1. behandling den 14. november 1985 af forslag til lov om ændring af lov om miljøbeskyttelse, lov om genanvendelse og begrænsning af affald og lov om kemiske stoffer og produkter (L 52) fremsat af socialistisk folkeparti og venstresocialisterne, se Folketingsstidende 1985-86, forhandlingerne, sp. 2309 ff.

Bemærkninger til lovforslagets bestemmelser

Ad § 1

Fristen er sat til 1. januar 1990, fordi forslagsstillerne finder, at virksomheden bør have en rimelig tid til afvikling af produktionen i København og eventuel udflytning til et forsvarligt produktionssted.

I øvrigt henvises til de generelle bemærkninger.

Ad § 2

Under afviklingsperioden er det påkrævet, at de nødvendige forbedringer af sikkerheden iværksættes. Her kan bl.a. henvises til de seneste af miljøstyrelsen krævede foranstaltninger.